

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПТНЗ

Анотація. Наведено результати аналізу процесів децентралізації управління ПТО в країнах Східної Європи (Польща, Словаччина, Угорщина). Новітні концепції, сфокусовані на проблемах розвитку людини з точки зору управління ПТО, сформульовано у найбільш суттєвих вимірах децентралізації.

Ключові слова: децентралізація управління, людський потенціал, інноваційний простір.

Зростання цінностей людських ресурсів у світовій системі виробництва ставить нові вимоги як перед професійною підготовкою, так і перед системою її професійного навчання.

Хоча за радянських часів й існував високий рівень освіти, професійно-технічної освіти (ПТО) зокрема, глибокі зміни в країні з моменту набуття незалежності викликали нагальну потребу у суттєвих реформах. Зміна форм власності на основні засоби виробництва в Україні, привели до необхідності системи освіти, яка б відповідала умовам демократичного ринкового суспільства, що зараз формується.

Що стосується ПТО, то серед багатьох актуальних проблем реформування цього освітнього напрямку, особливої актуальності набуває проблема децентралізації управління ПТО.

Як педагогічний феномен це явище поліаспектне, яке необхідно розглядати як неперервне системно-функціональне явище, яке можна представити як цілісну педагогічну систему науково-обґрунтованих дій і заходів у процесі управління ПТНЗ.

Проведені нами дослідження показали, що дану проблему необхідно розглядати з позиції формування людського капіталу, як одного з головних ресурсів сучасної системи виробництва.

Проблему зміни моделей управління професійно-технічною освітою і навчанням необхідно розглядати як складову державної регіональної політики у взаємозв'язку із прийнятою моделлю побудови держави і відповідних трансформаційних процесів в суспільстві, тобто неможна розглядати освітню політику відірвану від проблем людини, тільки як державну політику. У співвідношенні понять «прогрес-людина» світова думка схиляється до того, що прогрес повинен слугувати людині, а не навпаки. Для нашої країни це є важливою світоглядною основою, оскільки останні сто років, ми жили в парадигмі людського розвитку направлено на розвиток прогресу, коли формувалася суспільна думка про пріоритет суспільних інтересів над особистими. В той же час, формування, використання, розвиток людських здібностей, ціннісних мотивацій у процесі інформатизації суспільства, переходу до економіки знань набуває

пріоритетного характеру перед матеріальними і фінансовими ресурсами. Тому всі структурні перетворення в державі, що націлені на людину, потрібно розглядати з двох позицій: *рівня розвитку і використання людського потенціалу*. Це концептуальне положення в даній роботі є домінуючим при розгляді основних проблем ПТО сучасності.

Система освіти, яка би повинна була визначати напрями розвитку українського суспільства, в основному займається функцією обслуговування суспільства в напрямі передачі вже існуючих знань. Так, у регіональній політиці в сфері зайнятості та ринку праці подолання явищ відкритого безробіття здійснюється переважно заходами пасивної політики. В міграційній політиці трудових ресурсів, елементи регулювання були присутні лише частково передусім через брак відповідної інформації про розвиток міграційних процесів на державному та регіональному рівнях, відчувається недосконале правове забезпечення цієї сфери. Через складну економічну ситуацію заходи державної та регіональної освітньої політики щодо молоді, підростаючого покоління їх освіти у кращому випадку фінансувались за залишковим принципом. Весь цей конгломерат суттєво впливає на державну регіональну політику щодо розвитку ПТО, відповідно крім декларацій про необхідність враховування особливостей соціально-демографічного, історичного, культурного розвитку регіонів, рівень розвитку ринкових відносин та необхідність зміни управління системою ПТО практично нічого не зроблено. На нашу думку, відсутність стратегічного планування розвитку регіонів України, було однією з важливих причин неефективного використання освітнього, наукового, інтелектуального потенціалів регіонів, які з ресурсів споживання повинні стати ресурсами розвитку.

Аналіз процесів децентралізації управління ПТО в країнах Східної Європи (Польща, Словаччина, Угорщина) показує, що пріоритетність людських ресурсів у здійсненні політики децентралізації управління ПТО пов'язується із розробкою організаційних, соціально-економічних механізмів подолання загроз в соціально-економічній сфері, які були б: адекватні вимогам розвитку інформаційного типу суспільства, економіки знань; спиралися на реалії громадянського суспільства; формували нову якість регіонального управління всіх рівнів з точки зору примноження людського капіталу території в умовах сучасного ринку праці.

В такому випадку, на нашу думку, сучасні ПТНЗ повинні стати в регіонах, територіях їх місцезнаходження центрами людського розвитку.

Тому актуалізується проблема не тільки утримання сітки ПТНЗ в Україні, але й надання останнім нового статусу, підвищення їхньої соціальної ролі в регіонах. Вони повинні бути передвісниками нової системи управління в освітньому просторі. Таке концептуальне акцентування інновацій розширює простір нових якостей, особливостей людських ресурсів, оскільки чинник інтер-персональної взаємодії, довіри виконує активну роль на усіх фазах інноваційного процесу.

В результаті тривалої руйнівної економічної кризи людина з її

потребами й інтересами була витіснена на периферію суспільного життя, про що свідчать найвищі показники зростання безробіття, зростання обсягів вимушеної незайнятості, активний відтік інтелекту за кордон, погіршення умов та якості життя, падіння реальних доходів населення. Порушилася система ПТО, приватизовані підприємства не стали партнерами держави по професійній підготовці молоді. Більшість ПТНЗ розвивалась за рахунок інерційності та самодостатності самої системи освіти. Хоча потреба у випускниках ПТНЗ для ряду підприємств, особливо бюджетоутворюючих (металургія, сільське господарство, курортний і готельний бізнес) з року в рік зростає.

Для розробки концептуальних основ децентралізації управління ПТО в умовах сучасного ринку праці нами були розглянуті сучасні підходи та новітні концепції, сфокусовані на проблемах розвитку людини з точки зору управління ПТО в умовах сучасного ринку праці.

В науковій літературі виділяють чотири найбільш суттєві виміри децентралізації: політична, адміністративна, фінансово-економічна та ринкова. Кожен з них відповідає на питання про надання суспільних послуг, визначаються їх конкретні види та місце прийняття рішень. Також існує прямий та тісний зв'язок між місцем прийняття рішень і тими особами, які це здійснюють. В зв'язку з цим нами був проведений аналіз цих чотирьох вимірів децентралізації в контексті створення системи децентралізації управління ПТО.